

Цифровізація освітнього процесу у вищій школі та кліповість мислення: аналіз переваг та недоліків

*Пимоненко Марія Миколаївна¹, Ячменник Марина Михайлівна²,
Ходикіна Юлія Юріївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
26.12.2022	Освіта/Педагогіка	378.018.43:004.9

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7874861>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Статтю присвячено аналізу переваг та недоліків цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Сучасне молоде покоління не готове до кардинальної цифровізації та трансформації освітнього процесу, незважаючи на те, що йому приписують так зване «кліпове мислення», адже більшість свого часу молодь проводить в інтернеті та інтуїтивно орієнтується в цифровому світі. У контексті даної роботи, розглядаємо цифрову трансформацію освіти як одну із можливостей за умови, що система освіти оцінить ризики та виклики, які нерозривно пов'язані з цією трансформацією. Мова йде не лише про кількість робочих місць для педагогів, а й про здатність соціалізуватися у дорослому житті, поколінню, яке зростає та навчається онлайн. Занурена в цей цифровий світ від народження, нинішня молодь та майбутні покоління повинні мати інструменти та знання, які дозволять їм зрозуміти основи буття за межами інтернету та брати в ньому участь. Цієї концепції необхідно дотримуватися і коли йдеться про обговорення та ухвалення конкретних рішень щодо організації суспільства (навчання, працевлаштування, громадянське життя тощо). Лише за умови наявності цих інструментів і знань, сучасна молодь зможе розвиватися автономно та повноцінно. Уважаємо, що саме педагогам слід приділяти набагато більше уваги суспільним викликам цифровізації. Поява технологій у світі освіти є серйозною зміною в навчанні. Ця революція була прискорена кризою охорони здоров'я навесні 2020 року і особливо актуальна в умовах війни. Проте дебати тривають, обговорюючи різні аргументи, на користь чи на противагу цифровізації. Перш ніж розглядати переваги та недоліки технологій у класі, корисно побачити, як їх можна використовувати у сфері освіти. Звичайно, існує тисяча способів використовувати сучасні технології як засіб навчання: починаючи від простого доступу до інтернету до використання навчального планшета, спільного доступу до комп'ютерів або онлайн-ресурсів, таких як цифрові посібники чи інтерактивні вправи. Проте таке використання

¹ викладач кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації Факультету спорту та менеджменту, Національний університет фізичного виховання та спорту України м. Київ, вул. Фізкультури 1, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2399-6424>

² кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка вул. Роменська,87, м.Суми, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3547-046X>

³ кандидат психологічних наук, доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0246-5421>

технології має багато спільних моментів, які можна віднести до переваг її використання під час онлайн навчання.

Ключові слова: трансформація освіти, синхронне – асинхронне навчання, колективна форма навчання, «кліпове мислення», заклади вищої освіти, цифровізація освітнього процесу, онлайн навчання.

Learning digitization in higher education establishments and the clip-based thinking: advantages and disadvantages analysis

Annotation. The article deals with the analysis of learning digitalization advantages and disadvantages in higher education establishments. Despite the fact that today's youth are attributed with the so-called «clip thinking» and the fact that they spend time on the Internet and intuitively navigate the digital world, this does not mean that they are ready for radical digitalization and transformation of the educational process. In the context of this work, one considers the digital transformation of education as one of the opportunities provided that the education system assesses the risks and challenges that are inextricably linked to this transformation. It's not just about the number of job places, it's about the ability to socialize into adulthood, a generation that grows up and learns online. Immersed in this digital world from birth, today's youth and future generations must have the abilities and knowledges to understand the basics of being outside the Internet and participate in it. This concept must also be followed when it comes to discussing and making specific decisions regarding the organization of society (education, employment, civic life, etc.). Only if these tools and knowledge are available, today's youth will be able to develop autonomously. One believes that teachers should pay much more attention to the social challenges of digitalization. The advent of technology in the world of education is a major change in learning. This revolution has been accelerated by the health care crisis since the spring of 2020. However, the debate continues, discussing various arguments for or against digitization. Before looking at the advantages and disadvantages of technology in the classroom, it is helpful to see how it can be used in education. Of course, there are a thousand ways to use modern technology as a learning tool: from simple access to the Internet to the use of an educational tablet, access to shared computers or online resources such as digital textbooks or interactive exercises. However, this use of technology has many common points that can be attributed to the advantages of its use during online education.

Keywords: education transformation, synchronous-asynchronous learning, collective form of learning, motivation, online learning.

Вступ

З метою пошуку демонстрації переваг та недоліків цифровізації освітнього процесу проаналізовано наукові джерела та обрано їх найадекватніший перелік. Розвиток цифрових ресурсів дозволив, перш за все, інтегрувати синхронний режим (у реальному часі) в онлайн-навчання, а не лише асинхронний (відкладений), значно покращивши його інтерактивність і, отже, ефективність. Синхронний режим дозволяє підтримувати, як і в офлайн режимі, можливість живого обміну між студентами та викладачем (письмово, аудіо та/або візуально). Технологічні інструменти, використовуються для посилення соціальної згуртованості студентів, а також їхньої співпраці та навчання. Технічний прогрес дозволив системі електронного навчання мати різні форми, будь то в синхронному чи асинхронному режимі, для репетиторства чи в поєднанні з мультимедіа [8, с. 25]. Однак самі по собі вони не можуть задовольнити педагогічні умови, необхідні для ефективності процесу навчання. Електронне навчання

може використовуватися індивідуально або колективно. Колективна форма все ж сприяє кращому розвитку мотивації до навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Цифровізація стає широко поширеним явищем у вищій освіті через поточну кризу в галузі охорони здоров'я та війну в Україні [8, с. 25]. Цифровізація уможливила поєднання аудиторного навчання, яке характеризується своєю взаємодією, та дистанційного навчання, що забезпечує гнучкість і можливість вільного від географічного і часового обмеження [10, с. 20]. Електронне навчання передбачає створення цифрової платформи, яка є частиною більш загальної структури оцифрування, явища, яке на часі лежить в основі функціонування нашого суспільства [9]. Оскільки існує багато визначень, цифрові платформи представлені в контексті освіти як «набір технологій, що використовуються для модифікації програм і занять, що пропонуються в організаціях вищої освіти» [7]. У цьому контексті, Ахель, Олівер і Кетріна Лінгенау говорять про роль викладач-студент у дистанційному навчанні. Відповідно до течії педагогічного конструктивізму, в яку вписується електронне навчання, мета цифрового навчання полягає в тому, щоб залучити учня до створення власних знань, а не до їх отримання [1, с. 350]. Під цим імпульсом навчальна діяльність повинна враховувати конкретну реальність учня (суб'єкта, а не об'єкта) [6, с. 631]. Таким чином, модель переходить від «педагогіки, орієнтованої на вчителя» до моделі «педагогіки, орієнтованої на учня» [3]. Однак під цифровізацією розуміється широкий спектр інструментів і режимів анімації. Коротка їх презентація необхідна на кожному занятті [2, с. 63]. У даному контексті йдеться про кліповість мислення нового покоління. Сучасна молодь має тип мислення, з ознаками кліповості. Тобто сприйняття інформації не потоком а «вирізками, уривками» [2, 7]. Коли йдеться про кліповість мислення, маємо на увазі сприйняття інформації короткими яскравими уривками, без намагань встановити між ними логічні зв'язки. Інформація сприймається набором тез, поданих поза контекстом, інформативність цих тез – це об'єктивна дійсність [4]. Слід зазначити, що цифрове навчання дає позитивні результати в усіх галузях та спеціальностях, уможливорює комбінацію теоретичного навчання та практичної роботи. Особливо актуально це для військовослужбовців. Наприклад, завдяки дистанційному навчанню військовослужбовці зможуть поєднувати навчальний процес і військову службу. Військовослужбовець отримує можливість здобути необхідні знання, підвищити свій інтелектуальний та творчий потенціал, навчаючись дистанційно у будь-якому місці [5].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розгляд переваг та недоліків цифрового навчання у вищій школі в ракурсі сучасних вимог та підходів освіти нового покоління. Висвітлення феномену кліповості мислення та використання можливого спектру інструментів і режимів анімації для такого типу мислення.

Методи дослідження. У роботі використані два основних методи дослідження: загальнонауковий метод (логічний), педагогічний метод пізнання. Тематика дослідження поділена на кілька частин (аналіз сучасної педагогічної літератури, висвітлення основних актуальних проблем, аналіз феномену дистанційного навчання). Шляхом синтезу вдалося об'єднати раніше виділені проблеми та сформулювати висновки.

Результати

Почнемо з беззаперечних переваг цифровізації освіти:

Активність студентів – цифрові інструменти дозволяють залучити всіх студентів, навіть найбільш сором'язливих та пасивних, до онлайн роботи. Використання, наприклад, індивідуального планшета дозволяє кожному дати відповідь на запитання та вправи. Ці інструменти дають змогу сприяти диференційованому навчанню. Крім того, технологічні інструменти завдяки своїй

ігровій та інтерактивній здатності сприяють кращому залученню, відповідають потребам кліпового мислення молоді та більшій концентрації уваги, що дає кращі результати, ніж традиційні методи.

Нескінченність ресурсів – технологічні ресурси та доступ до інтернету стають безмежними. Студенти більше не обмежуються власною особистою та фізичною бібліотекою, але мають доступ до всіх цифрових джерел.

Персоналізоване навчання – сучасні технологічні засоби навчання сприяють індивідуальному навчанню, яке більш адаптоване до темпу кожного студента. Цифрові інструменти дозволяють вчителю простіше та швидше розробляти вправи чи індивідуальні завдання, адаптувати темп навчання до здібностей кожного студента окремо, або груп і рівнів.

Автоматизовані завдання – заняття часто передбачає повторювані та нецікаві завдання. Цифрові засоби навчання, які включають інструменти автоматичних завдань, значно економлять час на моніторинг, статистичний аналіз та звітність для викладача.

Набуття корисних навичок у світі технологій – усі ці аспекти цифрового навчання повинні допомогти студенту розробити та свідомо використовувати відповідні стратегії навчання.

Абсолютно нормально, що кожна швидка еволюція методів навчання викликає дискусію. Розглянемо передбачувані недоліки цифровізації освіти. Деякі з них виправдані, але більшості можна уникнути, зробивши правильний вибір методів і засобів. Отже, недоліки цифровізації вищої освіти:

Використання технологій може відволікати – кліпове мислення часто асоціюється з ефектом відволікання. Дійсно, студенти захоплюються зображеннями та всіма сучасними цифровими інструментами. Але з іншого боку, вибір правильної технології відкриває важливі можливості для викладача. Викладач є організатором онлайн зустрічі, тому, саме він вибирає зміст, до якого звертаються студенти.

Технологія може розірвати соціальні взаємодії – цифрові інструменти часто сприймаються як пристрої, які можуть ізолювати та відсікати традиційні взаємодії життя в суспільстві. В освіті технології є інструментом, а не самоціллю. Викладач повинен створити умови, щоб робота, що виконується, була джерелом соціальної взаємодії: робота в групах, усні виступи тощо.

Студенти не мають рівного доступу до технологічних ресурсів – безумовно, не всі сім'ї мають однаковий доступ до новітнього комп'ютерного обладнання. Але саме через ці нерівності система освіти повинна запровадити спеціальні та доступні інструменти для кожного студента.

Інтернет-ресурси можуть бути ненадійними або навіть небезпечними – дійсно, для студента інтернет може становити реальну небезпеку, йдеться не тільки про помилкову або приблизну інформацію. Робота педагога полягає саме в тому, щоб супроводжувати студента в його дослідженні, дати йому методи оцінки знайденого вмісту та ключі для кращого розуміння інтернет пошуку. Крім того, існують рішення для захисту веб-перегляду студентів в інтернеті та забезпечення дотримання їхніх особистих даних.

Висновки

Потужний розвиток цифровізації, безсумнівно, відповідає потребам сучасного суспільства. Висвітлені переваги та недоліки цифровізації характеризують різноманіття оцифрованих інструментів і форм навчання, з їх внеском і обмеженнями, і дають нам розуміння для побудови цифрового навчального процесу, який відповідав би вимогам і адаптувався би до потреб і контексту закладу вищої освіти. Інтерактивність, ефективність, розвиток навичок і здатність до дій є основними

критеріями, які слід брати до уваги при розробці навчання на задовільному педагогічному рівні, корисному для студентів. Адже сучасний освітній процес – це групові стосунки (між студентами та викладачами), це співпраця та сприяння набуттю нових знань, що дозволяє експериментувати та спільно конструювати процес навчання. Таким чином, взаємопраця у цифровому навчанні є важливим двигуном у процесі трансформації освітніх технологій. Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розробці методів і підходів побудови цифрового освітнього середовища закладів вищої освіти з урахуванням виявлених переваг і недоліків.

Список використаних джерел

1. Ahel, Oliver, and Katharina Lingenau. "Opportunities and challenges of digitalization to improve access to education for sustainable development in higher education." *Universities as Living Labs for Sustainable Development* (2020): 341-356. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-15604-6_21
2. Borysovych Melnyk, Yuriy, Vasyl Vitaliyovych Yekhalov, and Vladyslav Anatoliyovych Sedinkin. "The role and influence of "clip thinking" on the educational process in higher medical institutions." *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences* 11.1 (2020): 61-64. <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/6110>
3. Chang, Chiu-Lan, and Ming Fang. "E-Learning and online instructions of higher education during the 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) epidemic." *Journal of Physics: Conference Series*. Vol. 1574. No. 1. IOP Publishing, 2020. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1574/1/012166>
4. Kali, Samayita, and Sahosrabdi Das. "Smart Classroom and E-Learning." *International Journal of English Learning & Teaching Skills* 3, no. 4 (July 1, 2021): 2417–38. <http://dx.doi.org/10.15864/ijelts.3401>.
5. Kozak, N., O. Rudynskyi, and D. Kozak. "Pilot study applying distance learning during continuous professional development of military doctors in Ukrainian Military Medical Academy." *Current Aspects of Military Medicine* 28.1 (2021): 10-23. <https://doi.org/10.32751/2310-4910-2021-28-1-01>
6. Márquez-Ramos, Laura. "Does digitalization in higher education help to bridge the gap between academia and industry? An application to COVID-19." *Industry and Higher Education* 35.6 (2021): 630-637. <https://doi.org/10.1177/0950422221989190>
7. Rezer, Tatiana. "Historical and pedagogical analysis of the process of global digitalization of education." *E3S Web of Conferences*. Vol. 273. EDP Sciences, 2021. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127312036>
8. Romanenko, Inna B., et al. "Digitalization of education: conservatism and innovative development." *Knowledge in the Information Society*. Springer, Cham, 2020. 22-29. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-65857-1_3
9. Skvortsova, S., et al. "Clip thinking of modern pupils/students: observations of teachers of Ukraine." *ICERI2021 Proceedings*. IATED, 2021. <https://library.iated.org/view/SKVORTSOVA2021CLI>
10. Ugur, Naciye Guliz. "Digitalization in higher education: A qualitative approach." *International Journal of Technology in Education and Science* 4.1 (2020): 18-25. <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i20.24735>